

Маляренко Софія Андріївна,
курсант другого курсу ФПФПКП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Кобзар Тетяна Сергіївна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИЗНАННЯ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ АБО ПОМЕРЛОЮ, ЩО Є УЧАСНИКОМ АТО: ТЕОРІТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Початок Антитерористичної операції поклав початок нових цивільно-правових норм та інститутів. Зокрема, події, що проходять на сході України ініціювали розвиток нормативної бази та практики визнання особи безвісно відсутньою або померлою. Актуальність даної теми обумовлюється незначною чисельністю наукових праць щодо питання визнання особи померлою або безвісно відсутньою саме за умови ведення бойових дій на сході України.

В цілому ж проблемам, пов'язаним з порядком визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою, було присвячено наукові праці таких вчених, як Ю. О. Попова, В. В. Блажеєва, В. Г. Бобко, Д. М. Чечота, А. К. Юрченко та ін.

Відповідно до положень чинного українського законодавства фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування, а померлою, якщо у місці її постійного проживання протягом трьох років.

Фізична особа, яка пропала безвісти у зв'язку з воєнними діями, може бути оголошена судом померлою після спливу двох років від дня закінчення воєнних дій. З урахуванням конкретних обставин справи суд може оголосити фізичну особу померлою і до спливу цього строку, але не раніше спливу шести місяців [1]. Але, в даному випадку повинні бути наявні певні підстави, що підтверджують зазначений факт, зокрема можливі докази щодо проведення бойових дій, безпосередня у ньому участь, зникнення безвісти під час розвідувальної операції, обстріл міста, села, теракт. У такому випадку доказами стають шматки одягу, частини тіла, уламки транспортного засобу, тобто будь-які обставини, що підтверджують сам факт перебування особи в центрі лиха.

Заява про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою подається до суду за місцем проживання заявника або за останнім відомим місцем проживання (перебування) фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, або за місцезнаходженням її майна.

У заяві про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою повинно бути зазначено: для якої мети необхідно заявникові визнати фізичну особу безвісно відсутньою або оголосити її померлою; обставини, що підтверджують безвісну відсутність фізичної особи, або обставини, що загрожували смертю фізичній особі, яка пропала безвісти, або обставини, що дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку.

Суд до початку розгляду справи встановлює осіб (родичів, співробітників тощо), які можуть дати свідчення про фізичну особу,

місцеперебування якої невідоме, а також запитує відповідні організації за останнім місцем проживання відсутнього і за останнім місцем роботи про наявність відомостей щодо фізичної особи, місцеперебування якої невідоме. Одночасно суд вживає заходів через органи опіки та піклування щодо встановлення опіки над майном фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, якщо опіку над майном ще не встановлено.

Суд розглядає справу за участю заявника, свідків, зазначених у заяві, та осіб, яких сам суд визнає за потрібне допитати, і ухвалює рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або про оголошення її померлою [2].

Сім'ї таких осіб, що загинули (пропали безвісти) мають ряд пільг, встановлених законодавством (детальний перелік осіб, що мають такі пільги наведений у ст.10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 р.). До таких пільг належать:

- безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів, першочергове зубопротезування, забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування;

- 50-процентна знижка плати за користування житлом в межах норм, передбачених чинним законодавством, плати за користування комунальними послугами та скрапленням балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання, вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

- позачерговий безплатний капітальний ремонт власних жилих будинків і першочерговий поточний ремонт жилих будинків і квартир, забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій;

- користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

- щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

- першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

- виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи;

- використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час; одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до двох тижнів на рік;

- переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування в разі ліквідації підприємства, установи, організації;

- одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і подвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва;

- першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних

гаражів, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків, технічне обслуговування та забезпечення стоянками транспортних засобів;

- зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства;

- позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів;

- першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

- позачергове влаштування до закладів соціального захисту населення, а також обслуговування службами соціального захисту населення вдома;

- вступ поза конкурсом до державних та комунальних вищих навчальних закладів на спеціальності, підготовка за якими здійснюється за рахунок коштів відповідно державного та місцевих бюджетів [3].

Отже, фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування, а померлою, якщо у місці її постійного проживання протягом трьох років.

Фізична особа, яка пропала безвісти у зв'язку з воєнними діями, може бути оголошена судом померлою після спливу двох років від дня закінчення воєнних дій. Заява про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою подається до суду за місцем проживання заявника або за останнім відомим місцем проживання (перебування) фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, або за місцезнаходженням її майна.

У заяві про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою повинно бути зазначено: для якої мети необхідно заявникові визнати фізичну особу безвісно відсутньою або оголосити її померлою; обставини, що підтверджують безвісну відсутність фізичної особи, або обставини, що загрожували смертю фізичній особі, яка пропала безвісти, або обставини, що дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку.

Членам сім'ї померлих (пропавши безвісти), що визнані законодавством, як таких що мають право, надається значна кількість пільг.

Бібліографічні посилання:

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. №435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – С. 356.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
3. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-12 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>.